

Nanotechnologie

Autor: Mgr. Stanislava Bubíková

Datum (období) tvorby: 29. 5. 2013

Ročník: devátý

Vzdělávací oblast: Člověk a příroda / Chemie / Chemie a společnost

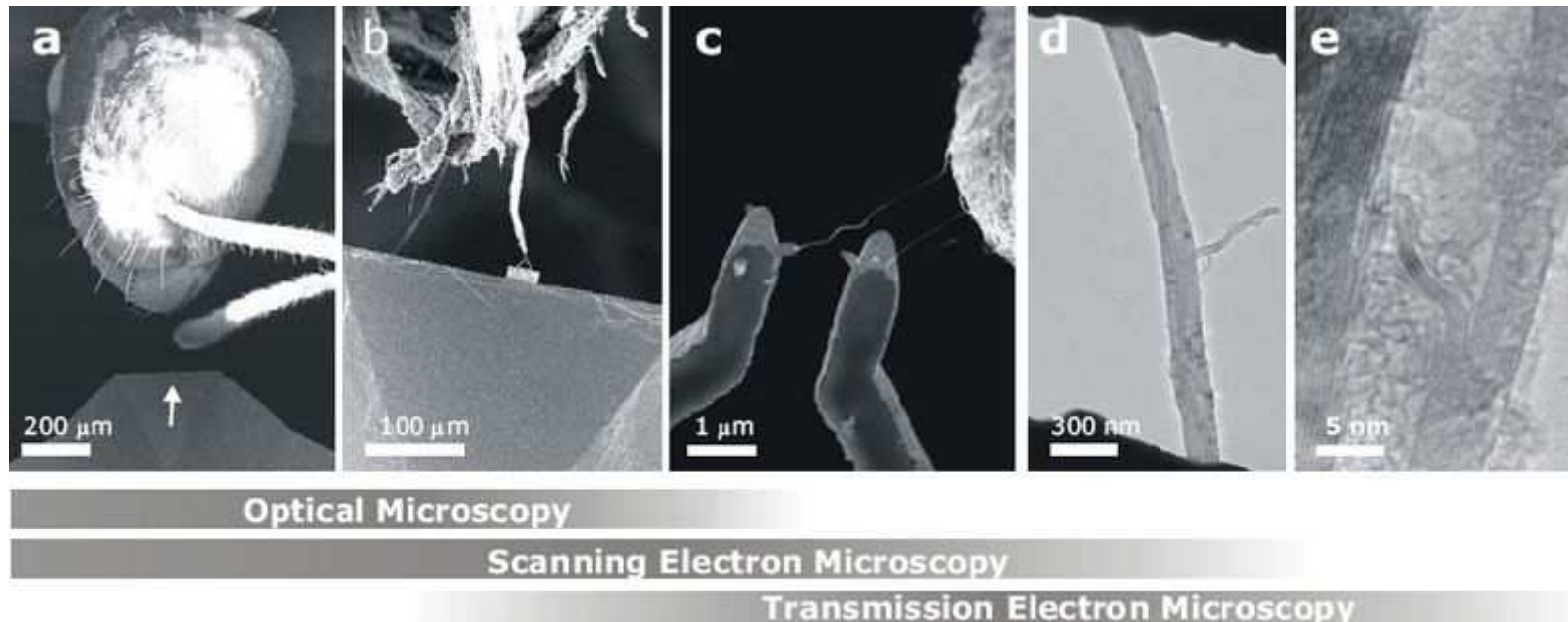
Anotace:

Žáci se seznámí s nanotechnologiemi. V rámci tohoto modulu žáci uvedou rozměry nanomateriálů, uvedou jednotlivé příklady. Popíší možné použití nanotechnologií.

Nanotechnologie

- technický obor
- zabývá se **tvorbou a využíváním technologií** v měřítku nanometrů (obvykle cca **1–100 nm**), tzn. 10^{-9} m
  - *přibližně tisícina tloušťky lidského vlasu*
  - v roce 1959 poprvé představil základní myšlenky **Richard Feynman**
    - vynikající fyzik, účastník projektu Manhattan (vývoj atomové bomby v USA za 2. světové války), nositel Nobelovy ceny, vyšetřoval havárii raketoplánu Challenger v roce 1986

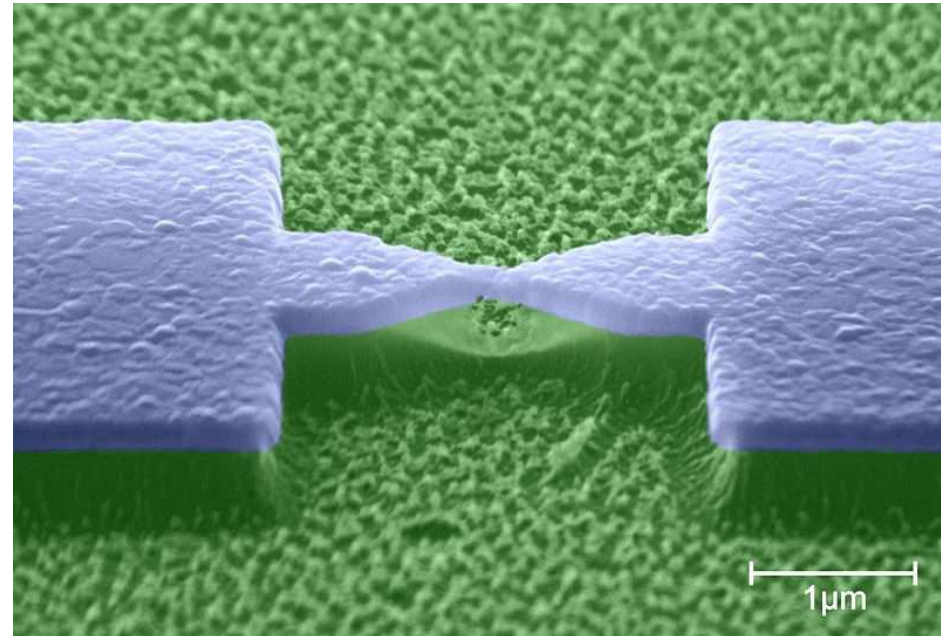

Obr. č. 1:
Fotografie částí těla mravence v nanorozměrech [2]
dostupné z:
<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:AntsAndAtomsWithScaleBars.jpg>

Využití

- **elektronika**
  - paměťová média
- **zdravotnictví**
  - cílená doprava léčiv, umělé klouby
- **strojírenství**
  - supertvrdé povrchy, samočisticí nepoškrabatelné laky
- **chemický průmysl**
  - nanotrubičky, nanokompozity
- **elektrotechnický průmysl**
  - vysokokapacitní záznamová média, fotomateriály, palivové články
- **optický průmysl**
  - optické filtry, fotonické krystaly a vlákna
- **automobilový průmysl, kosmický průmysl**
  - katalyzátory, odolné povrchy satelitů
- **vojenský průmysl**
  - nanosenzory, konstrukční prvky raketoplánů
- **životní prostředí**
  - biodegradace

Obr. č. 2: Hliníkový můstek [3] dostupné z:
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Alu_bridge.jpg

Nanoelektronika

- v roce 2007 byl objeven jev obří magnetické rezistence (GMR)
  - ovlivňování elektrického odporu látky interakcí spinu elektronu s magnetizací materiálu v nanostrukturách
- praktické využití:
  - počítačové paměti nové generace, senzory

Obr. č. 3: Počítače z roku 2008 [4]
dostupné z:
<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Arbeitsplatz-koethen-rr.JPG>

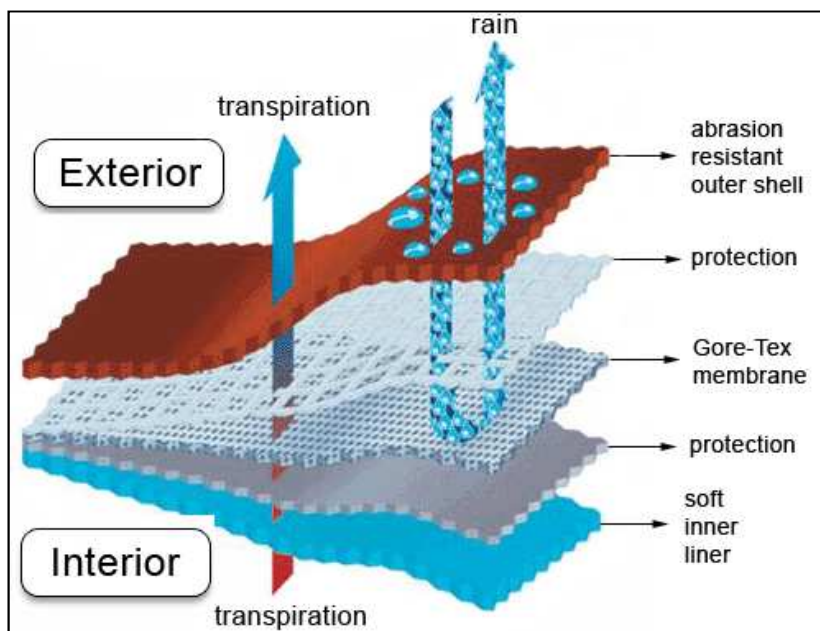
Nanotechnologie v lékařství - budoucnost

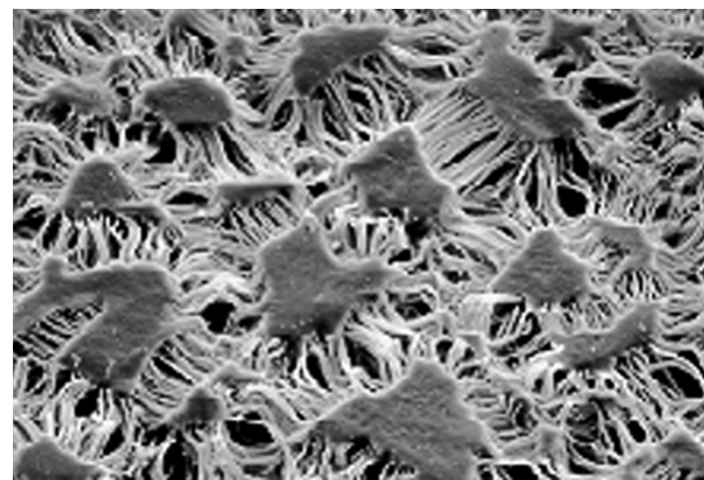
- použití obalových materiálů se speciální strukturou
  - lehce odbouratelné nanoobaly by vyhledaly buňku, vstoupily dovnitř a uvolnily ze sebe lék
- nanostroje
  - vytvořily by skrz buněčné obaly tunely, které by umožňovaly průchod pouze specifickým látkám
- použití nanovláken v tkáňovém inženýrství
  - spleť nanovláken má při malém objemu velký povrch a tak může představovat vhodný materiál, na kterém se uchytí kultivované buňky náhradní tkáně
    - náhrady kostní tkáně, kloubních chrupavek, šlach, svalů, kůže a dokonce i nervové tkáně
- nanoroboti
  - Diagnostika a chirurgie

Nanotechnologie v textilním průmyslu

- nanomateriály dodávají požadované speciální vlastnosti
  - např. goretex - látka propustná pro vodní páry, ale nikoliv pro vodu v kapalném skupenství
- přidání nanočástic některých kovů, např. stříbra před výrobou textilního vlákna
  - vyrobená příze získává další vlastnosti jako například antibakteriálnost

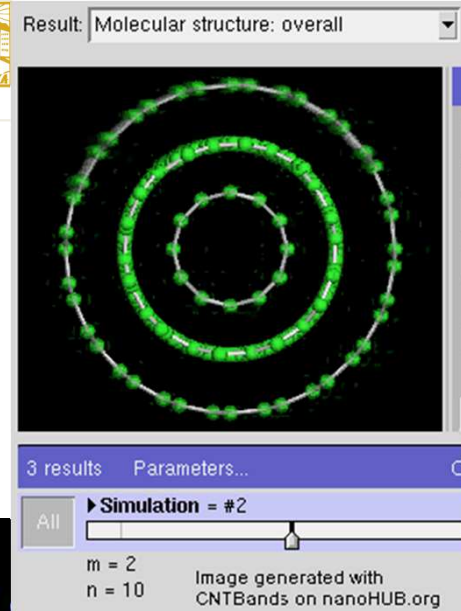
Obr. č. 4: Struktura goretexu[5]
 dostupné z:
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Goretex_schema-en.png

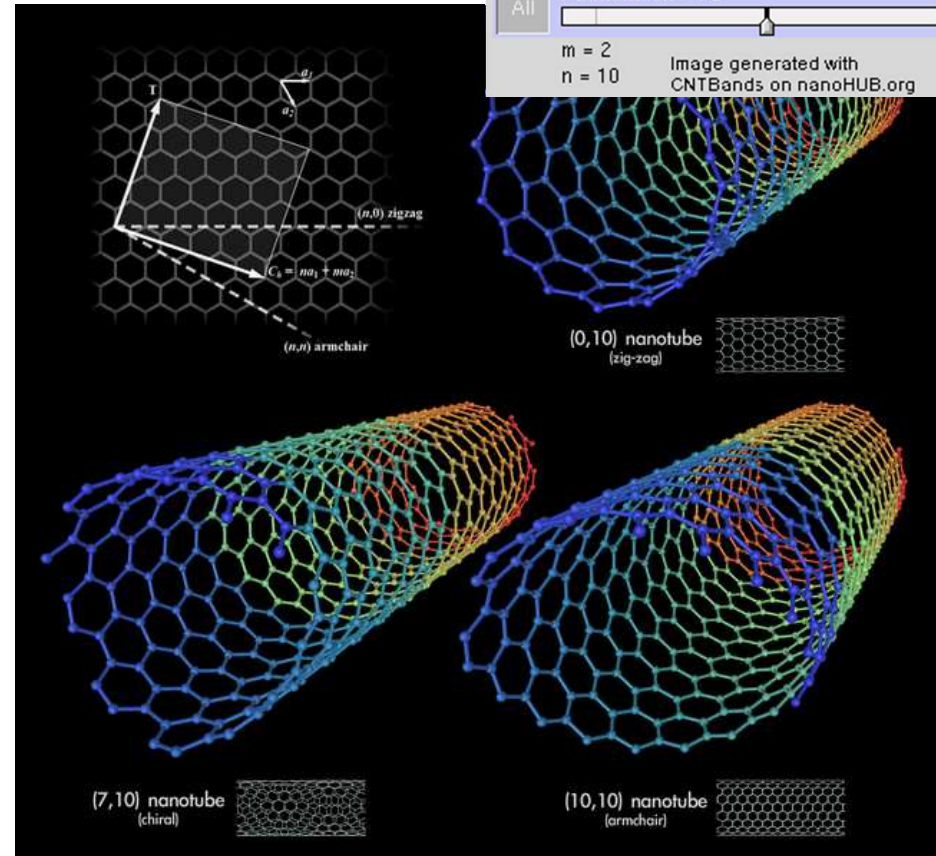
Obr. č. 5: Mikroskopická fotografie goratexu[6] dostupné z:
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Goretex_photo.png

Nanotrubičky

- podlouhlé útvary, jejichž stěny jsou tvořeny atomy uhlíku
  - podobná kulovitým fullerénům
  - průměr 1 až 100 nm
  - délka do 100 μm
  - jedno- či vícečetné
- výborné vodiče
  - elektrony se pohybují téměř volně, odpor nanotrubic je velmi malý a nezávisí na délce
- zdravotní riziko
  - obdoba vláken azbestu

Obr. č. 6: Nanotrubičky - krystal [7]
dostupné z:
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Carbon_nanotube_crystal.gif

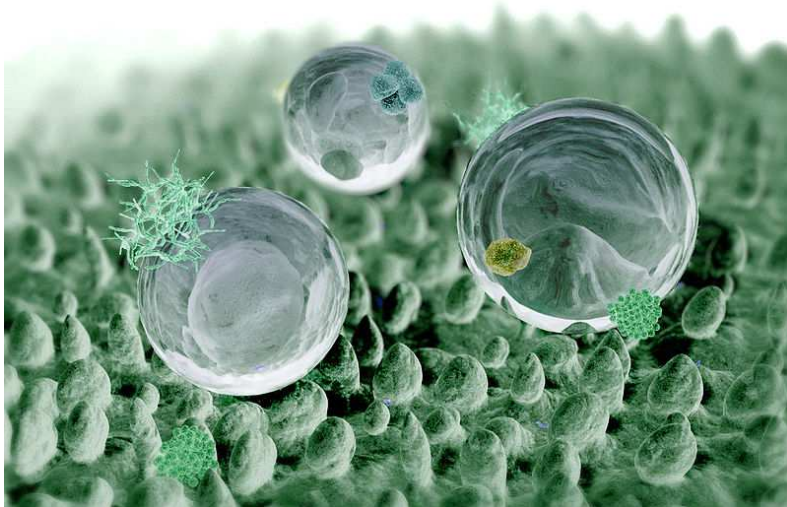

Obr. č. 7: Nanotrubičky [8] dostupné z:
<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Nanotubos.png>

Nanotechnologie

- jev spočívající v tom, že se na některých typech povrchů (superhydrofobních) mění voda na kapičky, které stékají a smývají nečistoty
  - Pojmenován podle rostliny lotos
  - Poprvé zkoumán v roce 1964
- Použití: samočistící povrchy

Obr. č. 8: Lotosový efekt [9] dostupné z:

<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lotus3.jpg>

Obr. č. 9: Samočistící sklo [10] dostupné z:

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Signapur_Klare_Sicht_1.jpg

Zdroje

1. BENEŠ, Pavel, Václav PUMPR a Jiří BANÝR. *Základy chemie pro 2. stupeň základní školy, nižší ročníky víceletých gymnázií a střední školy*. Vyd. 3. Praha: Fortuna, 2001, 96 s. ISBN 80-716-8748-0.
2. AntsAndAtomsWithScaleBars.jpg. *Wikimedia Commons* [online]. 2004 [cit. 2013-05-29]. Dostupné z: <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:AntsAndAtomsWithScaleBars.jpg>
3. Alu_bridge.jpg. *Wikimedia Commons* [online]. 2004 [cit. 2013-05-29]. Dostupné z: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Alu_bridge.jpg
4. Arbeitsplatz-koethen-rr.JPG. *Wikimedia Commons* [online]. 2004 [cit. 2013-05-29]. Dostupné z: <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Arbeitsplatz-koethen-rr.JPG>
5. Goretex_schema-en.png. *Wikimedia Commons* [online]. 2004 [cit. 2013-05-29]. Dostupné z: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Goretex_schema-en.png
6. Goretex_photo.png. *Wikimedia Commons* [online]. 2004 [cit. 2013-05-29]. Dostupné z: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Goretex_photo.png
7. Carbon_nanotube_crystal.gif. *Wikimedia Commons* [online]. 2004 [cit. 2013-05-29]. Dostupné z: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Carbon_nanotube_crystal.gif
8. Nanotubos.png. *Wikimedia Commons* [online]. 2004 [cit. 2013-05-29]. Dostupné z: <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Nanotubos.png>
9. Lotus3.jpg. *Wikimedia Commons* [online]. 2004 [cit. 2013-05-29]. Dostupné z: <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lotus3.jpg>
10. Signapur_Klare_Sicht_1.jpg. *Wikimedia Commons* [online]. 2004 [cit. 2013-05-29]. Dostupné z: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Signapur_Klare_Sicht_1.jpg